

Samtiliga foton: Hugin & Munin

I FOLDERN FINNS EN KARTA FRÅN 1805 – DEN KAN NI ANVÄNDA SOM GUIDE I GRUVOMRÅDET. ÅR 1805 VAR DET FEM ÅR KVAR TILLS GRUVAN HELT SKULLE ÖVERGES. UNDER 1880-TALET FANNS DOCK PLANER PÅ ATT ÅTERUPPTA VERKSAMHETEN. DET HUS SOM STÅR HÄR IDAG ÄR EN GRUVSTUGA FRÅN DEN TIDEN.

SILVER I STATSKASSAN

Under 1600-talet strävade Sverige efter att vara en stormakt, men det kostade pengar. Silvergruvan i Nasafjäll tillmättes därför stor betydelse. Men med facit i hand känns gruv-epoken som ett onödigt kapitel i svensk historia. Gruvan blev aldrig lönsam; den kostade mer än den inbringade. Och de arbetsförhållanden som både gruvarbetare och samer fick uthärda är idag att betrakta som omänskliga. När Nasafjäll lades ned 1659 togs nya silverfyndigheter i bruk. Dessa låg i nuvarande Jokkmokks kommun, i Kedkevare och Alkavaare, men redan 1702 inställdes driften. När verksamheten vid Nasafjäll återupptogs på 1770-talet, var det främst kvarlämnad malm som användes.

EN EGEN BERGSLAG

Vid gruvan rådde en egen Bergslag och att följa de stränga föreskrifterna kan inte ha varit lätt. Den som inte bad sin morgonbön straffades med en daler i böter, samma belopp gällde för svordomar. Den som slog en annan skulle bestraffas med att få den hand man slog med avhuggen. Försummade man sitt arbete förlorade man sin veckolön. Att "hemligen" bortföra malm var förenat med döden.

ARBETSSTYRKAN

Gruvan med sitt smältverk i Silbojokk syster-satte som mest omkring 100 man. Här fanns kunniga bergsmän från gruvor i Mellan-Sverige, familjer, befäl och gruvarbetare. Gruvarbetarna var unga män, som hade fått välja mellan två onda ting; att bli utkallade till krig eller att bryta malm i Nasafjäll. De arbetade dag och natt i 12-timmarsskift, fördelade i två arbetslag. Var tredje månad byttes de ut; längre än så ansågs man inte hårda ut. Arbetsmiljön var ohälsosam, ur gruvhålen steg både krut- och arsenikrök. Som motgift rekommenderades arbetarna att "uti ölen taga 2 – 3 skedar med bomolja" – det var olivolja!

GRUNDER & GRAVPLATS

Under det första året ska manskapet ha bott i tält, men snart uppfördes bostadshus, ett bogningsverk där malmen krossades, en smedja, uthus och ett kokhus. Två "lappkonor" var anställda som kokerskor. Grunderna efter byggnaderna finns kvar. På höjden finns också en gravplats. Där begravdes sju gruvarbetare som dog i en epidemil sommaren 1636.

GRUVOMRÅDEN

Det finns fyra gruvområden på Nasafjäll. Överbergskullen togs upp 1640 av en borgare från Piteå. Överberget har ett 20-tal gruvor – den äldsta är från 1635. Där finns också husgrunder efter de byggnader som nämnts och gravplatsen. På Mellanberget finns gropar efter malmetningen och grunder efter gruvstugor från den yngsta gruvfasen. På Underbergsområdet finns två gruvor från den äldsta och den yngsta fasen. Där finns också ruinen efter bogningsverket.

BORTOM ALLFARVÄGARNA

Nasafjäll låg otillgängligt och transporterna var mycket tidskrävande. De hus som uppfördes anlände prefabricerade. Frakterna tog tid – ungefär ett och ett halvt år! Under sommaren skeppades varor från Stockholm till Piteå, där de magasineras. På vinterföret kördes varorna med hästar och renar upp till Arvidsjaur, där de lades i magasin under vintern. Då det blev sommar igen fortsatte frakten med båtar via det sjösystem som sträcker sig in i landet upp till hyttan i Silbojokk. Det krävdes flera omlastningar innan varorna var framme. Följande vinter avklarades de resterande sex milen upp till gruvan.

